

4848
c. 2

Vind
4-

D. D.

NATURA PELAGI,

84

QUAM,

CONSENS. EXPERIENT. FACULT. MEDIC.
IN ILLUSTR. ACADEMIA UPSALIENSI,

Sub PRÆSIDIO,

VIRI NOBILISSIMI ET EXPERIENTISSIMI

**DN: DOCT. CAROLI
LINNÆI,**

EQUITIS DE STELLA POLARI,

S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIATRI,

MED. ET BOT. PROFESSORIS REG. ET ORD.
ACAD. UPS. HOLMIENS. PETROPOL. BEROL. IMPERIAL.
LONDIN. MONSPEL. TOLOS. FLORENT. SOCH,

PUBLICÆ VENTILATIONI OFFERT

STIPENDIARIUS REGIUS,

JOHANNES HENRIC. HAGER,
SMOLANDUS.

IN AUDIT. CAROL. MAJ. D. XVIII. JUNII,
ANNI MDCCLVII.

H. A. M. S.

UPSALIÆ, Excud. L. M. HÖJER, Reg. Acad. Typogr.

MAJOR^{skap},
Wälborna FRUN,
FRU ANNA MARIA
REENSTRÄHLE,

Min k araste MODER.

D  jag  r i begrep, att, uti ett litet Academiskt arbete, f r allm nheten uppenbara de *otaliga* och *undr nsv rda* ting i Naturen, som s  l nge legat *f rd lda* i hafvets djupa g mmor, men b ra dock *m rkeligt bevis* om en stor M stares Allmagt och milda F rlyyn; f rekomma mig tillika de *or kneliga v lg rningar*, som jag af Min Hulda MODER  rfarit, hvilka jag l nge beh llit i en *v rdsam tystill tenhet*, och nu f rst f tt tillf lle, att uppenbarligen v rda och erk nna, s som de *alldr tydeligaste vederm len* af en MODERS v rdande,  lla och  mma sinne. Jag l mnar att upr kna Min MODERS otaliga k rleksprof, ty, d  jag haft den  ran n mna Min k araste MODER, har jag tillika n mt den med Henne s  n ra f rknippade dygd och huldhet. H rren, som v lsignat Min k araste MODERS  refulla lefnadslopp, med en talrik samling af  r, han  ke  nnu Min k araste MODERS dagar, uti all den s llhet, som svarar emot Min hulda MODERS s  rena vandel. Tiden,  nsk nt den alt f rt rer, skall aldrig f rminska den v rdnad och undergifvenhet, hvarmed jag lefver,

Min k araste MODERS,

L ydigste Son,
JOH. HENR. HAGER.

VIR
Amplissime atque Celeberrime,
Lingvarum Arabicæ & Turcicæ
TRANSLATOR,

DN. MAG. P E T R E
R U B E N S,

PATRONE ET CONSANGVINEE
FAVENTISSIME.

Quod exiguas has studiorum meorum primitias
NOMINI TUO, VIR AMPLISSIME, muneris
dignitate & meritorum gloria, Celeberrimo,
dicare sustineam, id tribuas beneficiis propensissimi
animi, non heri aut nudius tertius, sed ab eo inde
tempore, quo, sub fausto sidere, TIBI innotescere
cœpi, quæ singularia in me exstare voluisti.

Doleo vero me, præter piam gratamque men-
tem, nihil prorsus habere, TIBI, Patrone Optime,
reddendum. Hocce ergo, leve licet, chartaceum
munus benigne ut accipias, submisisse rogo.

Vota denique pro perenni TUA felicitate nuncu-
pabo, ut TU, VIR AMPLISSIME, diu feliciterque
vivas. Ego vero futurus sum semper,

AMPLISSIMI NOMINIS TUI,

cultor indefessus,
JOH. HENRIC. HAGER.

Till Herr AUCTOREN.

Om dygd och lärdoms rätta värde
Bestod i fåfängt skryt och prål,
Som är så många's hufvudmål,
Bland dem som söka namn af Lärde;
Då vunne odygd dygdens heder,
Och lärdom flogs af dårskap neder.

Allt är ej guld som tyckes glimma.
Hvad lof är väl den hjerna vård,
Som full af uppblåst finnes flärd
Förtårs bland toma tankars dimma?
Mån rum kan ges af Phœbi vännar
Åt andre än dem dygden känner?

Ett upplyst vett i dygdigt hjerta
Är det som hedrar Lårdas tropp,
Som nytta gör i rikets kropp,

Och fruktar ingen afunds svårta;
När stolt inbildnings fäste ramlar,
Det vanlig frugt i oskuld samlar.

Ett fält beströdt med idel rofor
Ej öppnas när man läras vill,
Der fordras flit och möda till,
Och är ej gjordt med några glöfor;
Med Moders mjölken det ej ärfves;
Igenom arbet lärdom värfves.

Om Er, Min Herre, bör jag nämna,
Att Eder dygd man allmänt vet,
Om Edert vett, Er idoghet,

Må desse bladen vittne lämna;
Er önskas all förnöglig trefnad,
All lycka uti långlig lefnad.

af
ERIC RUDA.

Q. F. F. S.

rovidam Supremi Numi-
nis curam vel ideo mirari
convenit, quod eandem,
ubique globo nostro ter-
raqueo, non imprefferit
faciem, verum in *Mare*
& *Continentem* illum par-
tiendo, mortalium & uti-
litati & jucunditati, mi-
rum in modum consulue-
rit. Utrumque horum cuilibet adcuratius inspicien-
ti, maxima eorundem obveniet in dissimilitudine a-
nalogia; præterquam enim, quod, qua *planities*, *ca-*
cumina & *convalles*, non adeo discrepent, eadem fe-
re, quod mireris, Summi Conditoris artificia, quo-
rum feracissima sunt tria illa Naturæ regna, immania
fovere æquora, recentiorum docuere observationes.
In iis detegendis, describendis & in ordinem cogen-
dis, quæ per continentem latissime sparsa, sensibus
nostris

nostris sui copiam maxime faciunt, dum desiderant naturæ curiosi, omnem fere eorum, quæ sub undis delitescunt, abjecere curam, paucula tantum ad litora obvia, observasse contenti. Hinc factum esse reor, ut vastum mare, vel pro inanibus naturæ recessibus, vel certe pro cellariis imperviis, hominumque usibus parum inservientibus, temere reputaverint haud pauci. Præsenti vero seculo, cui & aliæ scientiæ sua debent incrementa, in id feliciter incubuere Naturæ consulti, ut, quæ in vasto latitant oceano, expiscarentur, eoque ipso, vestigia benignissimi Numinis, ibi non minus, quam in terra continente obvia, monstrarent. Mihi, cui has delicias propriis oculis intueri adhuc non contigit, pauca, quæ navigantibus accepta refero, attulisse sufficiat, quo ipso, me rem Eruditis non adeo ingrattam tacturum existimo, præsertim cum hinc occasionem forte habeant, majori cura ea rimandi, quibus & dem in aquis dedit manus Omnipotentis. Dolemus hanc scientiam in cunis quasi adhuc vagire, quod inde est repetendum, quoniam rudes plerumque, nullisque litteris tincti nautæ & otiosi rerum spectatores, ne dicam otiores, fere soli fuerunt, qui vastissima trajecerint æquora, speramus vero, fore, ut & hanc scientiam, mitiora maneant fata.

ÆQUOR.

Ingens illud ÆQUOR, utrumque Polum alluens, quod ad Asiam, Africam & Americam immensa voragine extenditur, aquam habet *subcærulescentem*

tem

sem (Kalm. it. 2. p. 153.) Sale copiosiore foetam, perpetuoque fere motu fluxus & refluxus maris, agitatum, inque superficie, a procellis, in undas altissimas jactatum, cujus in fundo non reperiuntur vegetabilia, utpote quæ majori & luce & calore & aëre, in sui conservationem indigent; inveniuntur tamen ibi varia animalia: Mammalia, Nantia & Pisces, eaque, quod mireris, oculis, intra densas tenebras, instructa. Quemadmodum terra continens, montium jugis evehitur, sic deprimuntur gurgites, unde, quemadmodum ulterius patebit, perspicitur, mare contrario sese habere modo, respectu continentis, haud aliter ac in pacato & tranquillo litore, arborum umbras cernimus deorsum versas.

VEGETABILIA.

FUCUS NATANS (Sangazo Osbeck. jt. 303. Kalm. it. 2. p. 139. 140. 144. 148.) unicum illud vegetabile pelagicum, radicibus non hæret defixum in terra vel fundo, ut aliæ herbæ, sed in extrema superficie æquoris, prati instar, natat & animalibus infra concurrentibus alimento interservit. Hoc ipso sedatur mare, & fluctibus suffocatis pacatum evadit. In continente, natura incipit a vegetabilibus & desinit in animalia, cum in mari, inverso ordine, suos producit foetus. Vegetabilia illa, quæ in continente, vegetationem inchoant, sunt Fungi & Musci, quorum locum in mari CORALLIA, LITHOPHYTA & ZOOPHYTA, floribus quidem, ut plantæ, conde-

cora.

corata implent, sed quæ facultate sentiendi seque movendi, animalibus propria, gaudere videntur.

MADREPORÆ *simplices* referunt in fundo *Agaricos*; pileus autem earum est inversus, & lamellæ sursum protensæ, ut taceam, **MILLEPORAS** *Boletis* non ab similes. Corallia hæc, non trabibus putrefactis, nec humo infiguntur, sed saxis adhærent; radices non agunt a semine quodam germinato, sed natales suos debent animalculis, stipites suos fabricantibus; neque hæc sursum crescere affectant, uti vegetabilia, sed plerumque deorsum tendunt.

SERTULARIÆ *Muscos* referunt, per fundum late sparsæ; flores earundem vivi sentientesque sunt animalia, multæque earum species, numerum muscorum terrestrium æmulantur, uti has pulcre delineavit egregius *Ellis*.

CERATOPHYTA, arbustorum loco, heic observantur, vario modo suos caules erigentia, uti *spirales, flabellas, paniculas & arbusculas*, easque sine foliis, porosas, ex quibus poris vivi erumpunt flores Zoophyti.

VERMES.

VERMES marini numero stupendo certant cum Insectis continentis. *Conchæ* ad simulari merentur insectis coleopteratis, in fundo altissimi maris ubique copiosissimæ, quarum testæ ad littora nunquam perveniunt, ideoque nec hodie notæ curiosis. Qui itaque rariora, nec visa antea, conchyliia detegere, vel concharum *Anomiarum, Orthocerotum &c.* testas deside-

desiderat, quarum icones in montibus tantum calcareis legerit, in ipsa maris voragine feliciter piscabitur. Si contingat aliquando in alto pelago videre ligni frustulum natans, id obductum erit **LEPADIBUS** *Balanis* & imprimis *anatiferis* (Kalm it. 137.)

NEREIDES noctiluce longe copiosiores heic cernuntur, quam *Culices* in Lapponia, & quamvis adeo sint exiguae, ut oculorum aciei fere se subducant, cum tamen fundum maris deserunt & ad ejus superficiem sese conferunt, ea observantur copia, ut, atra nocte lucentes, aquam quasi ignitam reddant, ita ut navigantes, candentes velut inter ignes, cursum accelerare videantur.

MEDUSÆ, nocte similiter lucent, ventoque tranquillo, superficiem aquæ innatant, ex quo efficitur, ut pacatum mare, tempore nocturno, cæli instar, stellulis quaqua patet adpareat conspersum; inter quas, **ASTERIÆ** *capita medusæ* passim obviæ, haud aliter ac cometæ, rutilante eminent luce.

Zoopterygia (Osborn. It. 306.) pascitur sub *Fuco* natante; quoniam vero pratum illud supra posuit natura, pedes suos dorso habet affixos, quibus *Fucis* hisce adhæret natantibus. In fundo observantur veluti *Pennæ* avium delapsæ (*Pennæ marine*), vivæ & sese moventes, quæ nihil minus, quam animalia, quæ tamen sunt, referunt; hæ per totam noctem lucent, ita ut pisces prætereuntes conspici queant; & illi earum ope videant, quæ ipsis in fundo necessaria subministraverit natura.

HOLOTHURIA *velificans* (Osborn. it. 321. 284.

B

Kalm

Kalm iter. 146. 150. 154. Toren. it. 321.) & **MEDUSA** *Veleva* & **CYMBIUM**, quando mare est pacatum, emergunt & natant, velis vento datis, remisque ab utroque latere protensis, cursum suum dirigunt, puppim faventiori auræ adaptantes. En! facultatem nulli alii animali concessam. Quid? quod passim cernuntur *Cliones* (Brown. jam. 386. t. 43. f. 1.) aliaque ejus ordinis animalia **Mollusca**, quæ a nullis historiæ naturalis cultoribus, sub certo aliquo genere, etiamnum comprehendi potuerunt.

SEPIA *Loligo* (Osborn. it. 66.) passim observari solet, e mari alte exsiliens, rostrisque navium, ab hostibus agitata, sese affigens; **SEPIA** *Octopodia* (Hasselq. it. 443.) cæcas & ad escam hiantes quærit conchas, quas facillime corripere, nisi earundem fatelles (**CANCER** *Pinothères*), vigiles ageret excubias. **SEPIA** *Officinalis* hinc inde brachiis extensis, in aqua eluctatur, quasi e gurgite emergeret.

I N S E C T A.

Nec prorsus oceano desunt insecta, quorum in numero habere fas est **CULICES**, qui per totum, qua patet, mare, ova ponunt, & quorum larvæ & Puppæ, superficiem aquæ innatant.

SCOLOPENDRA *phosphorea* ex aëre, in altissimum mare vel naves delapsa, noctu sæpius conspicitur, ubi fulgore suo, sidera illa cœlestia, Castorem & Pollucem, si non superare, saltem æmulari videtur.

ONISCI varii majores, quos inter *Pediculus ceti* habea-

habetur, Cetis mordicus adhæret, eademque rodit, simili ratione, qua pediculi mammalia terrestria.

CANCER minutus (Osborn. it. p. 143), inter Fucos natantes & ramenta curfitat supra aquam, eodem modo, quo *Cancer pelagicus* (Osborn. it. 307, Kalm. it. 2. p. 176.) infra prata hæc dispersa Fuci.

PISCES.

PISCES in alto pelago degentes, diversi plerumque sunt ab illis, qui littora petunt.

SYGNATHUS pelagicus (Osborn. it. 308.) & *argentea*, (Osborn. it. 302.) corpore tenui, inter Fucum natantem tranant, sicuti *Hippocampus*.

Pisces volantes (Osborn. it. 286, 285, Kalm. it. 2. p. 135, 147, 149.) frequenter conspiciuntur, ut *Lyra volans* & *Exocætus volans*, (Osborn. it. 201.) quorum patria eadem est cum voracibus illis **SCOMBRIS**, e quibus præcipuæ sunt *Pelamis* (Osborn. it. 97.) vulgo Bonit. (Kalm. it. 2. p. 155.) & *Thynnus* vulgo Abecor (Osborn. it. 69.) & *Glaucus* (Osborn. it. 296.) & *Ductor*; horum *Ductores* (Osborn. it. 72. Hasselq. 366.), satellitii instar, suum plerumque comitantur *Squalum*.

ECHINEIS brevibus prædita pinnis pro longissimo itinere, quod sæpe in Indias usque dirigere solet, piscibus majoribus, verticis ope, adhærere potest, quo ipso, equo quasi conducto, vehitur.

CORYPHÆNÆ uti pulcerrima *Hippuris*, (Osborn. it. 307. Kalm. it. 2. p. 134, 141.), *Equiselis* (Osborn. it. 308.) & *Pompylus*, rapacissimi sunt pisces pelagi, qui insectan-

tur & in fugam conjiciunt reliquos, uti **CYPRINOS pelagicos** (Osborn. it. 305.) **CLUPEAS tropicas** (Osborn. it. 300.) quo circa, fugaces illi aliique pisces volantes, plurimum altitudine ulnarum supra mare exsistentes, in naves earumque vela sæpe involant, violentas hostium manus evitaturi.

AMPHIBIA.

AMPHIBIA, quæ in alto versantur mari, specie diversissima sunt a terrestribus.

TESTUDO Midas, dormitura pelagi superficiem petit, resupinataque natat (Osborn. 66.) noctibus ad littora ascendit, ubi incultas inter cautes, in arena testaceo-calcareo, ova sua ponit (Osborn. 293.) Voraces **SQUALI** (Osborn. it. 293, 78, 70, Kalm. it. 2. p. 147.) Tigridum instar currentes, celerrimum navium cursum æmulantur, obvia quævis deglutientes.

LOPHIUS histrionius (Osborn. it. 305.) inter Fucum natantem degens, Zoopterygias lectatur & consumit.

A V E S.

AVES Marine multum diversæ sunt ab avibus terrestribus. Hæ stolidæ homines non metuent, cum experientia non edoctæ, hominem esse ferocissimum omnium animalium, nesciant.

PROCELLARIÆ pelagicæ nostris similes hirundinibus, stupendas supra undas, facile adeoque firmiter currunt, ut Alaudæ supra porcatos agros, culices minimos prehensuræ. *Procellaria æquinoctialis* (Osborn. it. 77. Toren. it. 321.) & *capensis* (Osborn. it. 75. Toren.

Toren. it. 321.) intra tropicos, pisciculos & vermes inestatur.

PHAËTON *ethereus* s. avis tropica (Osborn. it. 291. 285. 84. Kalm. it. 2. p. 146, 147, 149, 151.) in aërem, ope duorum quasi lororum, alte sese evehit, intra calidos tropicos Pelagi.

DIOMEDEA *exulans* & **PELICANUS** *Aquilus* (Osborn. it. 292.) auxilio longarum alarum, nubes alte volando quasi superant, indeque observant, quando Coryphæanæ persequuntur *pisces volantes*, eoque supra aquam exilire cogant, quos, fulminis instar, celerissime advolando, abripiunt, ut neque hi, in aliud elementum sese recipientes, a periculo securi sint.

Pingvines dictæ aves omni destitutæ sunt facultate volandi, siquidem remiges suos amiserunt, non nisi summa æquora inhabitant; ejusmodi sunt **DIOMEDEA** *submersa*, *Pbaëton demersus*, *Alca impennis* aliæque aves, quibus concessit natura potestatem cursitandi velocissime supra aquis, quemadmodum continentis aves in terra.

His adnumerantur **ALCA** *Torda*, *Artica*, *Lomvia*, *Gryllus* &c. ut & voraces illi **PELECANI** *Basanus* & *Piscator* (Osborn. it. 85.) quarumnam patria remotissima ab omni continente. Per aërem in altissimo mari vagantur **STERNÆ** *stultæ* (Kalm. it. 2. p. 133, 134, 140, 148, 151.) rupes in quibus nidificant suo dealbantes stercore; homines non verentes.

MAMMALIA.

Mammalia, quæ in æquore degunt piscium induere formam, inter quos sua quoque habent domicilia;

lia; utpote *Trichechus*, prægrandes illæ *Balæne*, volacès *Physeteres* & volutantes *Delphini* s. Purpoises (Kalm. it. 2. p. 154, 155, 156, 158, 123, 124, 126.); pedes eorum postici coadunati sunt & brachia eorum intra Thoracis cutem retracta, ut facilius in suo elemento properent.

Has delicias licet tantillum delibavimus, fateri tamen necesse habemus, exiguam valde esse illam cognitionem, quam hac in re possidemus; nec tamen negare possumus, quin numerus animalium marinarum, sit stupendus & forte dubiam palmam cedat terrestribus. Speramus tamen fore, ut seri demum Nepotes in horum cognitione feliciores evadant, quique tum observabunt, quam parum in his rudis versata nostra extiterit ætas. Quocirca sapientissimam juxta & benignissimam supremi conditoris curam, latis venerari nequimus, cujus ineffabilis bonitas, vel hoc certo respectu elucet, quod in ipso maris fundo reperiantur animalia, pinnis pedibusque ita adaptatis, instructa, ut commode adeo ibi degere queant, prout ea, quibus in continente, sedem dedit natura.

Quemadmodum ab O. Creatore ordinatum, ut quæ sub æquatore in terris, ubi tenebræ noctu densissimæ, habitant, etiam lucem obtineant, eoque Insecta Cicadæ, Cantharidès, Elateres, Arbusta phosphorea luce noctu irradiant, ne loquar Tigrisum Serpentumque oculos, ita etiam & heic in fundo profundissimo pelagi, quem vix attingere possunt radii solares, vermes plerique propria

pria luce splendent, utpote *Nereides noctiluca*, *Medusæ variæ*, *Pennæ marinæ* &c. ipsi licet cæci, quo reliqua animalia, & quidem ea, quæ ipsis in cibum & alimentum cedant, non modo videant, sed & prætereuntes dapes adjacentesque perspiciant, alioquin enim & his frustra oculi essent concessi.

Ex dictis videmus, aliam quasi esse naturam pelagi & terræ continentis.

Elementum, in Continenti æreum, siccum, tenuissimum; in Pelago humidum crassius.

Plantæ in terra radiculis infixæ nascuntur; in Pelago mobiles, natantes.

Animalia in terra supra vegetabilia habitant; in mari sub plantis pascuntur.

In terra, vel minutissima quævis animalcula, oculis gaudent; in Pelago, minima oculis carent.

In terra, lucem a sole & sideribus; in pelagi fundo, a se invicem eam mutuuntur.

In terrestribus, pedes sub corpus sunt; in pelagicis supra dorsum vel pone in caudam coadunati.

Pisces in continenti ova parant ad littora emergunt; in pelago natantia pariunt.

Varii in pelago volant pisces, exsiliunt alte *Loligo*, aliæque vela dant ventis; in terrestribus currunt & serpunt pleraque.

Aves terrestres pedibus insistant, currunt; pelagicæ vero pleræque incedere nequeunt in sicco, & nonnullæ remigibus destitutæ sunt.

Heu quantum nescimus!

Till Herr AUCTION.

Min värde vän, jag ser, Du redan hisfat segel,
Du ger dig hurtigt ut, på lyckans vida haf.
Bland tåta böljors svall, som blifvet mångas graf,
Om nu blås voor de wind, glöm du ej denna regel:
Tag fåker Styre-Man och Lots vid förflita strand;
Låt Gud få vara med, ge rodret i Hans hand.

Du redan har begynt likmätigt ordres vandra:
Du utkik, Prajning gör, för'n Hållsjö sätter an;
Din Kultjen väntar dig, och när han nyttjas kan,
Så fölg, helt oförkräckt! det ingen då bör klandra.
Jag ligger toligt by, vid Styrbords Hals och Bog
Och önskar höra få: att HAGER prisen tog !!!

JONAS BJÖRKANDER.

Min HERRE

Att foglar och insecters skara,
I vilda hafvets mörka grus,
Bland fiskar utan minsta fara
Kringbåra med sig egna ljus;
Att rolig lefnad der blir förd,
En sak är, hittills oerhörd.

Att evig vishet velat måla
I afgrunds djup sin himla pragt,

Att äfven der Guds härar pråla
Och tala om oendlig magt,
Det vifen J, som sådant sökt
Och nu Hans åra dermed ökt.

Fortfaren i så prisvärd ifver,
Och skyndar fort till årans hamn,
En Efterverld med nöije skrifver,
Bland Dygdens vänner Edert namn,
Ert vett för Henne har behag;
Att lyckan gynne, önskar jag.

GABR. MYRSTEDT,

Calm.